

ЮВІЛЕЙ АКАДЕМІКА НАПрН УКРАЇНИ ЯРОСЛАВНИ МИКОЛАЇВНИ ШЕВЧЕНКО

У жовтні минулого року відсвяткувала своє 80-річчя видатний український науковець-цивіліст, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, повний кавалер Ордена княгині Ольги Ярославна Миколаївна Шевченко.

Колектив редакції журналу «Приватне право» у першому номері приєднується до високої оцінки наукової і громадської діяльності Ярославни Миколаївни, а також до усіх поздоровлень і найщиріших побажань її колег, друзів, учнів і послідовників, та пропонує увазі читачів біографію Ярославни Миколаївни Шевченко, підготовлену до її ювілею науковим співробітником Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, кандидатом юридичних наук С. Морозовою¹.

Академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Шевченко Ярославна Миколаївна (дівоче прізвище — Черниш) народилася 22 жовтня 1932 р. у м. Києві в сім'ї службовців.

Дитинство Ярославни Миколаївни прийшлося на буремні роки Другої світової війни. Початок війни застав сім'ю Ярославни Миколаївни у Львівській області за місцем служби в армії батька — Черниша Миколи Лукича.

Школу Ярославна Миколаївна закінчила у 1950 р. зі срібною медаллю і в цьому ж році вступила на навчання до юридичного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, після закінчення якого у 1955 р. розпочала трудову діяльність на підприємствах та в установах міста Києва. Працювала юрисконсультком, старшим юрисконсультком.

З 1959 р. до 1962 р. навчалася в аспірантурі.



¹ Морозова С. Є. Біографія Шевченко Ярославни Миколаївни / С. Є. Морозова // Шевченко Я. М. Вибрані праці (1964–2012 рр.) / вступне слово акад. Н. С. Кузнецової; відп. ред. Р. О. Стефанчук. — К. : Асоціація цивілістів України ; Одеса : Центр досліджень права ім. Савіньї ; Кам'янець-Подільський : Друкарня «Рута», 2012. — 404 с.

У січні 1963 р. Я. Шевченко була прийнята на посаду молодшого наукового співробітника в Сектор держави і права АН УРСР (нині — Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України).

Я. Шевченко стала активно працювати над новими науковими темами з проблем майнової відповідальності в цивільному і сімейному праві, правового статусу неповнолітніх, боротьбою з правопорушеннями неповнолітніх тощо. Створення в Інституті окремого відділу, напрямом діяльності якого стало вивчення проблем цивільного, сімейного та трудового права, припало на 1982 р.

Перше загальне визнання дослідницького таланту Я. Шевченко пов'язується із захистом нею у 1964 р. кандидатської дисертації на тему «Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну дітьми» (науковий керівник — професор Г. Матвеев). Всього наукових публікацій Я. Шевченко з цивільного та кримінального права, присвячених актуальним проблемам правового статусу дітей, оприлюднено понад 30.

Продовжуючи вивчати цю проблематику, у 1982 р. вона захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Теоретичні проблеми правового регулювання цивільної відповідальності неповнолітніх за правопорушення». Цією працею Я. Шевченко внесла суттєвий вклад у розроблення теоретичних проблем цивільного і сімейного права та очолила відому наукову школу цивілістів.

Під впливом кардинальних реформ вітчизняного законодавства 80–90-х років Я. Шевченко значно розширює спектр не тільки своїх наукових інтересів, а й формує основні напрями розвитку приватноправових досліджень в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького. Результатом цього інтересу стала діяльність співробітників відділу на чолі з Я. Шевченко з розроблення науководослідних та фундаментальних наукових досліджень правових та законодавчих проблем юридичної відповідальності, права власності, правового статусу і діяльності юридичних осіб, підприємницької діяльності тощо. Монографічні праці та статті отримали високу оцінку як в СРСР, так і за кордоном — у Франції, США, Польщі, Японії тощо. Серед найбільш значимих слід назвати монографії «Гражданско-правовое положение несовершеннолетних» (у співавторстві з Л. Кузнецовою, 1968 р.), «Радянський закон про відповідальність неповнолітніх» (у співавторстві з Т. Барило, 1972 р.), «Правовое регулирование несовершеннолетних» (1976 р.).

Не менш плідною діяльністю Я. Шевченко виявилась і в період незалежності України, за що у 1995 р. їй було присвоєно звання професора.

Саме у цей період під керівництвом та загальною редакцією Я. Шевченко виходить низка колективних монографій, підготовлених співробітниками відділу: «Актуальні проблеми цивільного права і цивільного процесу в Україні» (2005 р.), «Еволюція цивільного законодавства України» (2007 р.), «Суб'єкти цивільного права» (2009 р.), «Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах» (2011 р.). Два видання витримав підручник з цивільного права у двох частинах (2003 р. і 2006 р.), видано Коментар до Цивільного кодексу України (2004 р.), Енциклопедію цивільного права України (2009 р.) тощо.

Більшість із названих праць отримала визнання серед науковців як кращі юридичні видання у номінації «Юридичні колективні монографічні видання» та «Науково-популярні, науково-практичні і довідникові видання в галузі

права» (збірники нормативних актів, коментарі, довідники тощо). Особливе значення має Енциклопедія цивільного права України, яка відзначена в 2009 р. Премією імені Ярослава Мудрого.

Своє життя Шевченко Ярославна Миколаївна пов'язала з Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, де пройшла шлях від молодшого наукового співробітника до завідуючої відділом проблем цивільного, трудового і підприємницького права. У 1989 р. Я. Шевченко очолила відділ, що саме по собі стало знаменним, оскільки вперше таку посаду обійняла жінка. Після цього вона стала академіком Академії правових наук України.

Саме у стінах Інституту Я. Шевченко підготувала понад 200 наукових публікацій, випустила 30 кандидатів і 4 доктори наук. Власний науковий досвід Я. Шевченко передає учням, для яких не шкодує часу й сил. Більшість з учнів стали відомими науковцями. Внесок Я. Шевченко у розвиток науки відзначений премією НАН України імені М. П. Василенка.

Відома правничій спільноті діяльність Я. Шевченко у сфері створення та реформування цивільного та сімейного законодавства. Так, вона працювала у складі робочих та міжвідомчих груп з розробки проектів Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, проектів законів України «Про власність», «Про господарську діяльність у Збройних Силах України», «Про відшкодування державою шкоди, заподіяної злочином», «Про відшкодування громадянам шкоди, заподіяної трастами (довірчими товариствами)», «Про державну реєстрацію об'єктів нерухомості та прав на них», «Про здійснення операцій з нерухомим майном», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про правовий статус майна і господарську діяльність Національної академії наук України», «Про нотаріат», «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо узгодження його норм з Цивільним кодексом України» та багатьох інших.

Багато років Я. Шевченко викладає у провідних вищих навчальних закладах України. Так, її лекції мали щастя відвідувати студенти Київського університету права, Київського університету туризму, економіки і права, Національної академії управління, Хмельницького університету управління та права, Чернівецького національного університету.

Я. Шевченко здобула слави у суспільстві й державі. Перелік регалій, які має Я. Шевченко, значний: Почесні грамоти Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Почесна грамота Президії НАН України, Орден княгині Ольги III ступеня, Орден княгині Ольги II ступеня, Почесна грамота Верховної Ради України. За успішну науково-дослідну роботу Я. Шевченко присуджено почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Також відповідно до Указу Президента № 586/2012 від 8 жовтня 2012 р. Я. Шевченко за вагомий особистий внесок у реалізацію державної правової політики, зміцнення законності та правопорядку, розвиток юридичної науки, багаторічну плідну працю та високий професіоналізм, було присуджено Орден княгині Ольги I ступеня, у зв'язку з чим вона стала повним кавалером цієї визначної державної нагороди.

І сьогодні Ярославна Миколаївна Шевченко є прикладом вірності суспільним інтересам, самовідданої праці і постійного творчого пошуку.